

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№12
2025

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 252 sahifa,
2-dekabr, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalarini tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayeva X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo‘yicha
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Yangi O'zbekiston sharoitida ayollar ijtimoiy faolligini oshirishda psixologik motivatsiya va o'z-o'zini rivojlantirish strategiyalari	26
Xuseynova Abira Amanovna	
Pragmalinguodidactic Principles in Teaching English for Philologist Students and their Application in Intercultural Communication.....	31
Arzieva Bibi-Sanem Aynazarovna	
Metakognitiv ko'nikmalarni rivojlantirishga qaratilgan biologiya o'quv materiallarini loyihalash, joriy etish va samaradorligini baholash.....	35
Abdurasulova Gulrux Habibullayevna	
Oligofreniya holatida neyropsixologik tashxislar qo'llanilishining umumiy masalalari	40
Akramov Dostonbek Ikromjon o'g'li, Xojaliyeva Sarvinoz Elyorjon qizi	
Oliy ta'lim muassasalari talabalarida kreativ kompetensiyani rivojlantirish pedagogik muammo sifatida ...	44
Asatova Dildora Aslamovna	
Ingliz tili o'qish ko'nikmalarini takomillashtirishda autentik manbalarning roli.....	49
Bekmuratova Nargiza Arislanbayevna	
Insuldan keyingi nutqni tiklashda logopedik reabilitatsiya va nevrologik muolajalar integratsiyasi	52
Boltaboyeva Xurshida Sharofiddinovna	
The Concept of Symbols in Linguoculturology	56
Hamraqulova Gulandom Sodiq qizi	
Buyuk ipak yo'li xalqlari o'rtasidagi pedagogik va madaniy aloqalarning vujudga kelishi.....	59
Mirxalilova Nargiza Akbarovna	
Bo'lajak tarbiyachilarni bolalarni nutqini o'stirishga bo'lgan kasbiy-pedagogik tayyorgarligini o'stirish	63
Mitaliboyeva Dildora	
Koxlear implantli bolalarning eshituv–nutqiy faolligini oshirishda differensial yondashuv asosida korreksion-pedagogik ish	66
Nartayeva Shahoza Yulchibayevna	
Fasilitatsion yondashuv asosida kichik maktabgacha yoshdagi bolalarda adaptiv ko'nikmalarni rivojlantirishning psixologik-pedagogik mexanizmlari.....	71
Normatova Nilufar Komilovna	
Boshlang'ich sinflarda disgrafiyasi bo'lgan o'quvchilarda yozish kompetensiyalarini shakllantirishning ilmiy-nazariy asoslari (XIX–XXI asrlarda).....	76
Qaxxorova Saidaxon, Mamarajabova Zulfiya	
Raqamli texnologiyalar va onlayn platformalar orqali olimpiya ta'limini rivojlantirish: yoshlar orasida axloqiy va jismoniy madaniyatni oshirish	80
Qodirov Jurabek Mamatsimonovich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida sun'iy intellekt bilim va savodxonligini rivojlantiradigan innovatsion jismoniy-interaktiv o'yinlar: pedagogik model.....	83
Quvonova Nodirabegim Shavkat qizi	
“Sab'ai sayyor” asarida qo'llangan onomastik birliklar haqida mulohazalar	87
Gadayev Oybek Yaxshiboyevich, Ravshanova Sharbatoy Rahmatilla qizi	
Ijtimoiy tarmoq shifokorlarining masofaviy konsultatsiyalari shaxs psixikasi va salomatligiga ta'siri	91
Askarova Nargiza Abdivaliyevna, Ravshanova Zarnigor Daminovna	
Talabalar ilmiy dunyoqarashini rivojlantirishda innovatsion ta'lim texnologiyalari va interfaol metodlardan foydalanish.....	95
Satvoldiyev Faxriddin Akbarali o'g'li	
Innovatsion ta'lim texnologiyalari orqali pedagoglarning kreativligini rivojlantirish	99
Saydullayeva Gulasal Umidjon qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalar motorikasini rivojlantirishning standart modeli	102
Sirojiddinova Xamidaxon Xasanboy qizi	
Bo'lajak o'qituvchilarning shaxslararo munosabat kompetensiyasini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	106
Turg'unova Gulnoza Muhammadjonovna, Xodjiyeva Mahliyo	

Shaxsdagi mehnat motivatsiyasi samaradorligini ta'minlashga xizmat qiluvchi korrelyatsion bog'liqliklar tahlili	109
<i>Xusanov Samariddin Maxmadaminovich</i>	
Auditoriyadan tashqari musiqiy mashg'ulotlarni art-terapiya yordamida tashkil etish asoslari	112
<i>Yarashev Jo'rabek To'rayevich</i>	
Формирование творческого мышления школьников на уроках музыки	117
<i>Габдулманова Ильнура Минисламовна</i>	
Теоретико-методологические основы коллаборативного обучения, кооперативных подходов и интерактивных педагогических методов	119
<i>Жураева Мафтуна Бахтиёр кизи</i>	
Педагогическое колесо как инструмент формирования цифровой компетентности будущих педагогов дошкольного образования.....	124
<i>Уразова М. Б., Усманова У. Б.</i>	
Особенности гражданского воспитания обучающихся в системе "школа–маҳалла" в Узбекистане ..	130
<i>Хайдаров Шавкат Шамсиддин угли</i>	
Педагогические условия формирования языковой грамотности у учащихся с тяжелыми нарушениями речи.....	135
<i>Юсупова Зулайхо Бахром кизи</i>	
Valeologik tarbiyada o'yin texnologiyalarining ahamiyati.....	139
<i>Berkinova Charos Islomovna</i>	
O'quvchilarda faol fuqarolik kompetensiyasi tushunchasi, mazmuni va shakllanishi	142
<i>Buvorayeva Gulruh Shoikrom qizi</i>	
Boshlang'ich ta'limda STEAM yondashuvi asosida o'qitishning didaktik imkoniyatlari	145
<i>Cho'tboyeva Munisxon Eshpo'lat qizi</i>	
Tabiatga muhabbat: maktabgacha ta'limda milliy qadriyatlar va o'yinlar orqali ekologik tarbiya	150
<i>Ergasheva Umriniso Komilovna</i>	
Zamonaviy ta'lim – talabalar ijtimoiy intellektini shakllantirish omilidir.....	153
<i>Ermatova Gulnoz Pirimovna</i>	
O'zbekistonning eng yangi tarixi fanini o'qitishda pedagogik texnologiyaning o'rni	156
<i>Gazibekova Feruza Hakimovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining raqamli texnologiyalar muhitida tanqidiy va mustaqil fikrlashini rivojlantirish metodikasi	159
<i>Haydarova Feruza Haydar qizi</i>	
Talabalarda ma'naviy-axloqiy fazilatlar va sifatlarni shakllantirish mexanizmi.....	162
<i>Jumanazarova Dilnoza Umurzaqovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning kasbga bo'lgan qiziqishlarini shakllantirishda interfaol metodlarni qo'llash texnologiyasi.....	165
<i>Jumayeva Malika Aliyevna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarda kasbiy-nutq madaniyatini rivojlantirish.....	168
<i>Lutfetdinova Ra'no Xusnetdinovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda matematik rivojlanishga zamonaviy yondashuvlar va jahon tajribalari ..	172
<i>Masharipova Barno Erkin qizi, Adilbayeva Dilnoza Adilbay qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida til o'yinlari texnologiyalarining nazariy asoslari.....	175
<i>Masharipova Dilduz Muxammadjon qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tarbiyachisi pedagogik faoliyatining o'ziga xosligi	178
<i>Muhammadiyeva Feruza Turakulovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini og'zaki va yozma nutqini rivojlantirishda aksiologik yondashuvdan foydalanish metodikasi.....	181
<i>Muhiddinova Munira Xayrullayevna</i>	
Boshlang'ich ta'lim jarayonida matematika fanini o'qitishda raqamli transformatsiya vositalaridan foydalanishning metodik paradigmasi	184
<i>Narzullayeva Sevara Omonovna</i>	
O'qituvchining muloqot madaniyatini shakllantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	187
<i>Nizamova Nodira Paxritdinovna</i>	
Integrativ yondashuv asosida o'quvchilarning nutqiy kompetentligini rivojlantirishning mazmuniy izohlanishi	191
<i>Oysha Qurbonova, Nodira Abduraimova</i>	

Boshlang'ich ta'limda Finlandiya tajribasi	195
Nodira Sherboyeva	
Kutubxonachi kutubxona-axborot xizmati jarayonining yetakchi ishtirokchisi sifatida	198
O'ktam Nosirov	
Pedagogik ta'lim transformatsiyasida talabalarning tadqiqotchilik kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyasi.....	204
Rustamova Shoxista Omonjonovna	
Globallashuv sharoitida axborot-psixologik xavfsizlikni shakllantirish masalalari.....	208
Raxmatjonov Shoxjahon Dilshodbek o'g'li	
Talabalarga ingliz tilini o'qitishning zamonaviy innovatsion texnologiyalari	212
Sa'dullayeva Rushana	
Boshlang'ich sinf matematika darslarida o'quvchilarning mantiqiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish	215
Saidova Dilbar Erkinovna	
Pedagog xodimlarda tolerantlik namoyon bo'lishining determinantlari.....	218
Sattorova Maxliyo Dilmurod qizi	
Kreativ metodlar orqali maktabgacha yoshdagi bolalarda kreativ tafakkur va fikrlashni rivojlantirish	223
Sultonboyeva Baxriniso Ilhomjon qizi	
Artpedagogika texnologiyalaridan foydalanib maktabgacha yoshdagi bolalarda dialogik nutqni rivojlantirish metodikasi	226
Xolmatova Fotima Baxtiyor qizi	
Boshlang'ich ta'limda yashil kompetensiyalarni shakllantirish yo'nalishlari.....	229
Yaqubova Shoira Tog'aymuratovna	
Emotsional intellektni rivojlantirishning nazariy asoslari.....	233
Yarmatov Raxmboy Baxramovich	
Boshlang'ich ta'limda o'quv veb-saytlari orqali til kompetentligini rivojlantirish	239
Zokirova Sohiba Muxtoraliyevna, Muxammadjonova Diyorabonu Muzaffarjon qizi	
Языковые изменения в русском языке XXI века: исследование новых слов, сленга, интернет-коммуникации, влияния англицизмов и глобализации на современный русский язык	242
Марупова Дилфуза Давроновна	
Oliy ta'limda talabalarning ilmiy-tadqiqot faoliyatining maqsad va vazifalari	247
F. R. Xosilova	

PEDAGOGIK TA'LIM TRANSFORMATSIIYASIDA TALABALARNING TADQIQOTCHILIK KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH TEKNOLOGIYASI

Rustamova Shoxista Omonjonovna
Namangan davlat universiteti tadqiqotchisi

Annotatsiya: Zamonaviy pedagogik ta'limning transformatsiyasi davrida talabalar tadqiqotchilik kompetensiyalarini shakllantirish pedagogik jarayon samaradorligini oshirishda muhim omil sifatida e'tirof etiladi. Ushbu maqola talabalar tadqiqotchilik faoliyatini rivojlantirish texnologiyalarini tizimli tahlil qiladi, ularning nazariy va amaliy asoslarini aniqlaydi hamda ta'lim jarayoniga integratsiyasini o'rganadi. Shuningdek, maqolada innovatsion pedagogik metodlar, interfaol va raqamli texnologiyalar orqali talabalar tadqiqotchilik kompetensiyalarini oshirishning samarali yo'llari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: pedagogik ta'lim, ta'lim transformatsiyasi, talabalar, tadqiqotchilik kompetensiyasi, pedagogik texnologiya, innovatsion metodlar, ilmiy faoliyat.

Abstract: During the transformation of modern pedagogical education, the development of students' research competencies is recognized as a key factor in enhancing the effectiveness of the pedagogical process. This article provides a systematic analysis of technologies for developing students' research activities, identifies their theoretical and practical foundations, and examines their integration into the educational process. Additionally, the article explores effective ways to enhance students' research competencies through innovative pedagogical methods, interactive approaches, and digital technologies.

Key words: pedagogical education, educational transformation, students, research competency, pedagogical technology, innovative methods, scientific activity.

Аннотация: В период трансформации современного педагогического образования формирование исследовательских компетенций студентов признаётся важным фактором повышения эффективности педагогического процесса. В данной статье систематически анализируются технологии развития исследовательской деятельности студентов, определяются их теоретические и практические основы, а также изучается их интеграция в образовательный процесс. Кроме того, рассматриваются эффективные способы повышения исследовательских компетенций студентов посредством инновационных педагогических методов, интерактивных и цифровых технологий.

Ключевые слова: педагогическое образование, трансформация образования, студенты, исследовательская компетенция, педагогическая технология, инновационные методы, научная деятельность.

KIRISH

Zamonaviy dunyoda pedagogik ta'limning transformatsiyasi global va mahalliy ta'lim tizimlarida strategik ahamiyat kasb etmoqda. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining tezkor rivojlanishi, ilmiy bilimlar hajmining kengayishi va ijtimoiy-iqtisodiy ehtiyojlarning diversifikatsiyasi ta'limning an'anaviy shakllari va pedagogik yondashuvlarini qayta ko'rib chiqishni taqozo etadi. Shu munosabat bilan pedagogik jarayonlarni modernizatsiya qilish va innovatsion texnologiyalarni joriy etish nafaqat ta'lim sifatini oshirish, balki talabalarni tadqiqotchilik faoliyatiga faol jalb qilish orqali ularning mustaqil ilmiy fikrlash va analitik kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Pedagogik ta'lim transformatsiyasining kontseptsiyasi bir qator ilmiy tadqiqotlarda muhim masala sifatida ko'rilgan. Masalan, Shmidt va Kuper pedagogik transformatsiyani ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlar va talabalar ehtiyojlari bilan integratsiyalashgan jarayon sifatida ta'riflaydi, bunda ta'lim jarayonida interaktiv va problematik metodlar asosiy rol o'ynaydi ^[1]. Shu bilan birga, talabalar tadqiqotchilik kompetensiyalarini rivojlantirish pedagogik jarayonning markaziy elementi sifatida ko'riladi, chunki u nafaqat bilimni qabul qilish, balki mustaqil bilim hosil qilish va uni amaliyotga tatbiq etish imkonini yaratadi.

Zamonaviy pedagogik ta'limda tadqiqotchilik kompetensiyalarini shakllantirish bir necha yo'nalishlar orqali amalga oshiriladi: nazariy tayyorgarlik, amaliy tadqiqot metodologiyasi, interfaol o'quv mashg'ulotlari va digital resurslardan foydalanish. Bu jarayon talabalar bilimini faqat memorization darajasida emas, balki analitik, kritik va kreativ fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish orqali mustahkamlaydi. Masalan, Piter va Jons (2020) tadqiqotlarida innovatsion pedagogik texnologiyalar, xususan kollaborativ ta'lim va digital simulyatsiyalar talabalarni mustaqil ilmiy faoliyatga tayyorlashda yuqori samaradorlik ko'rsatganini ta'kidlaydi. Pedagogik ta'lim transformatsiyasi shuningdek ta'lim tizimining ichki va tashqi mexanizmlarini uyg'unlashtirishni talab qiladi. Ichki mexanizmlar talabalarning ilmiy va tadqiqotchilik kompetensiyalarini baholash, o'quv dasturlarini modernizatsiya qilish, o'qituvchilarni innovatsion pedagogik metodlar bilan tayyorlash kabi jarayonlarni o'z ichiga oladi [2]. Tashqi mexanizmlar esa milliy ta'lim siyosati, xalqaro ta'lim standartlari va zamonaviy ilmiy talablar bilan bog'liq bo'lib, ular ta'lim sifatini global kontekstda raqobatbardosh qilish imkonini beradi.

Tadqiqotchilik kompetensiyalarini rivojlantirishga qaratilgan pedagogik yondashuvlar ilmiy-amaliy jihatdan bir necha asosiy komponentlarni o'z ichiga oladi:

- *birinchidan*, talabalarni mustaqil tadqiqotga yo'naltirish va ularning ilmiy metodlarni qo'llash qobiliyatini shakllantirish;
- *ikkinchidan*, ilmiy muloqot va natijalarni taqdim etish ko'nikmalarini rivojlantirish;
- *uchinchidan*, tanqidiy fikrlash va muammolarni analitik yechish qobiliyatini mustahkamlash [3].

Ushbu komponentlar birlashtirilgan holda ta'lim jarayonini kompleks transformatsiya qiladi va talabalarni nafaqat ilmiy faoliyatga, balki professional sohada yuqori malakali mutaxassis sifatida tayyorlashga xizmat qiladi. Shuningdek, zamonaviy ta'lim jarayonida digital texnologiyalar va interaktiv pedagogik yondashuvlarning integratsiyasi talabalar tadqiqotchilik kompetensiyalarini rivojlantirish jarayonida markaziy ahamiyat kasb etadi. Masalan, virtual laboratoriyalar, simulyatsion dasturlar va ilmiy platformalar talabalar uchun eksperiment va tadqiqot imkoniyatlarini kengaytiradi, ularni mustaqil ilmiy fikrlashga undaydi. Bu esa pedagogik transformatsiya jarayonida innovatsion yondashuvlarning samaradorligini oshiradi va ta'lim sifatini yangi bosqichga olib chiqadi. Shu nuqtai nazardan, pedagogik ta'lim transformatsiyasida talabalar tadqiqotchilik kompetensiyalarini rivojlantirishning texnologik aspektlari ilmiy-amaliy tadqiqotlarning markaziy mavzusi sifatida e'tiborga loyiqdir.

Ushbu jarayonning samaradorligini ta'minlash uchun ta'lim muassasalari o'quv dasturlarini modernizatsiya qilishi, o'qituvchilarni zamonaviy pedagogik metodlar bilan tayyorlashi va talabalarni ilmiy faoliyatga faol jalb qilishi zarur. Shu bilan birga, talabalarni tadqiqotchilik faoliyatiga jalb qilish nafaqat ularning individual kompetensiyalarini oshiradi, balki ta'lim tizimining innovatsion rivojlanishiga ham sezilarli hissa qo'shadi [4]. Umuman olganda, ta'lim transformatsiyasi va talabalar tadqiqotchilik kompetensiyalarini rivojlantirish bir-birini to'ldiruvchi jarayonlar bo'lib, ular ta'lim sifatini oshirish, ilmiy salohiyatni shakllantirish va ijtimoiy-iqtisodiy talablar bilan uyg'unlashtirish orqali milliy va global ta'lim tizimida raqobatbardosh kadrlarga yo'naltiriladi. Shu nuqtai nazardan ushbu maqola ta'lim transformatsiyasi kontekstida talabalar tadqiqotchilik kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyalarini tizimli tahlil qilish va amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga qaratilgan.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Pedagogik ta'lim transformatsiyasida talabalar tadqiqotchilik kompetensiyalarini rivojlantirish mavzusi bo'yicha chet elda olib borilgan ilmiy ishlar orasida ikki olimning yondashuvi, uslubi va topilmalarini ko'rib chiqish muhimdir: Nataliia Tuchyna va Lhor Kamynin hamda Marit Ulvik va Hanne Riese [5]. Ularning ishlari talabalarni tadqiqotchilik faoliyatiga jalb qilish va pedagogik ta'lim dasturlari ichida ilmiy kompetensiyalarni shakllantirish jarayonlarini chuqur tahlil qiladi. Birinchi olimlar, Nataliia Tuchyna va Lhor Kamynin, o'z maqolalarida pre-service (oldindan tayyorlanayotgan) ingliz tili o'qituvchilari ("EFL teachers") orasida tadqiqotchilik kompetensiyasini rivojlantirish jarayonini o'rganadilar. Ular "action research" metodologiyasini ta'lim jarayoniga integratsiyalash orqali talabalar orasida izlanish ruhini shakllantirish va ularni nazariy bilimdan amaliy tajribaga o'tishga yo'naltirishga urg'u beradi. Ularning tadqiqotida tavsiflangan modellarda talabalar o'zlarining o'qituvchilik tajribalarini tahlil qilish, nazariy bilimlarni kritik yondashuv bilan qo'llash va olingan natijalarni refleksiya qilish orqali ilmiy kompetensiyalarini mustahkamlaydilar. Bu yondashuv ularning professional va shaxsiy o'sishiga xizmat qiladi va ustozlik ta'limida nazariya bilan amaliyotni uzviy bog'lashga yo'l ochadi.

Ikkinchi olimlar, Marit Ulvik va Hanne Riese, "Action Research in Pre-Service Teacher Education – A Never-Ending Story Promoting Professional Development" nomli maqolasida pre-service o'qituvchilar bilan action research jarayonining professional rivojlanishga ta'sirini o'rganadilar [6].

Ulvik va Riese ning tadqiqotida talabalar dastlabki qiyinchiliklarga duch kelishadi, ammo yetarlicha vaqt va refleksiya maydoni yaratilganda, ular nafaqat o'z pedagogik tajribalarini chuqur tahlil qiladilar, balki nazariy va amaliy bilimlar o'rtasida samarali aloqalarni barpo etadilar. Mualliflar shuni qayd etadiki, action research

jarayoni talabalar uchun o'zgaruvchan murabbiylik muhiti yaratadi, bunda talaba va ta'lim beruvchi hamkorlikda muammolarni aniqlaydi, eksperimentlar olib boradi va natijalarni baholab, keyingi harakatlar strategiyasini ishlab chiqadi. Ikkala olimning yondashuvi ham pedagogik ta'limda tadqiqotchilik kompetensiyasining shakllanishi uchun integrativ va reflektiv model zarurligini ko'rsatadi.

Tuchyna va Kamynin aksariyat e'tiborni "action research" metodini talabalar ilmiy faoliyatini mustahkamlash vositasi sifatida qo'llashga qaratgan bo'lsa, Ulvik va Riese esa bu metodologiyaning uzoq muddatli ta'siri va o'qituvchilar hamda talabalar o'rtasidagi hamkorlik aloqalarini chuqur tahlil qiladilar. Ularning natijalari shuni ko'rsatadiki, ta'lim dasturlariga tadqiqotchilik yo'naltirilgan yondashuvlarni kiritish nafaqat talabalar bilimni oshiradi, balki ularning mustaqil fikrlash, refleksiya qilish va professional identifikatsiyasini mustahkamlashga xizmat qiladi. Shunday qilib, Tuchyna va Kamynin hamda Ulvik va Riese ning ishlari pedagogik ta'lim transformatsiyasida talabalar tadqiqotchilik kompetensiyalarini rivojlantirish masalasida nazariy va amaliy asoslarni taqdim etadi ^[7]. Ularning tadqiqot modellari va yondashuvlari bizning maqolamiz uchun katta ilmiy ahamiyatga ega bo'lib, pedagogik texnologiyalarimizda action research va reflektiv ta'lim usullarini qo'llash zarurligini isbotlaydi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu maqolada pedagogik ta'lim transformatsiyasi kontekstida talabalar tadqiqotchilik kompetensiyalarini rivojlantirish jarayonini o'rganish uchun bir qator ilmiy tadqiqot metodlari integratsiyalangan. Tadqiqotning metodologik asosi sifatida action research (harakat tadqiqoti), eksperimental metod va interfaol pedagogik yondashuvlar tanlandi. Action research talabalarni mustaqil ilmiy faoliyatga jalb qilish, muammolarni aniqlash va ularni nazariy asoslarda yechishga yo'naltirishda samarali vosita sifatida xizmat qiladi.

Eksperimental metod talabalarning tadqiqotchilik kompetensiyalarini shakllantirishga qaratilgan pedagogik texnologiyalarning samaradorligini ilmiy asosda baholash imkonini beradi. Shu bilan birga, interfaol pedagogik yondashuvlar, jumladan, kollaborativ o'quv mashg'ulotlari va digital simulyatsiyalar talabalar orasida o'zaro fikr almashish, refleksiya qilish va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish jarayonini ta'minlaydi. Ushbu metodlarning uyg'un integratsiyasi tadqiqot jarayonini tizimli va ilmiy asosli olib borishga, shuningdek, pedagogik transformatsiya sharoitida talabalar tadqiqotchilik kompetensiyalarini samarali rivojlantirishga imkon beradi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, pedagogik ta'lim transformatsiyasi doirasida talabalar tadqiqotchilik kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyalarini tizimli qo'llash samaradorligi yuqori bo'lgan. Action research, interfaol mashg'ulotlar va digital platformalardan foydalanish orqali talabalar mustaqil ilmiy faoliyatga faol jalb qilindi, ularning tanqidiy fikrlash, muammolarni analiz qilish va ilmiy natijalarni taqdim etish qobiliyatlari sezilarli darajada oshdi. Eksperimental sinovlar va kuzatuvlar shuni ko'rsatadiki, talabalar o'z tadqiqot jarayonlarini rejalashtirish, nazariy bilimlarni amaliyotda qo'llash va natijalarni tahlil qilish bo'yicha yuqori kompetensiyaga ega bo'ldilar. Shu bilan birga, digital resurslar va kollaborativ metodlarning integratsiyasi talabalar orasida ilmiy muloqot, refleksiya va hamkorlik ko'nikmalarini mustahkamladi, bu esa ularning professional va shaxsiy rivojlanishiga sezilarli hissa qo'shdi. Natijalar shuni ham ko'rsatadiki, pedagogik texnologiyalarning kompleks qo'llanilishi nafaqat ta'lim jarayonining sifatini oshiradi, balki talabalarning tadqiqotchilik salohiyatini ilgari surish va ularni mustaqil ilmiy faoliyatga tayyorlashda muhim ahamiyatga ega. Pedagogik ta'lim transformatsiyasi va talabalar tadqiqotchilik kompetensiyalarini rivojlantirish masalasi akademik hamjamiyatda muhokama qilinadi.

Nataliia Tuchyna va Ihor Kamynin (2022) o'z tadqiqotlarida action research metodologiyasining pre-service o'qituvchilar kompetensiyasini shakllantirishdagi ustunligini ta'kidlaydilar. Ularning fikricha, talabalarni mustaqil tadqiqotga jalb qilish, ularning nazariy bilimlarini amaliyotga integratsiya qilish va refleksiya qilish imkoniyatlarini yaratish pedagogik jarayonning asosiy samaradorligini ta'minlaydi. Ular pedagogik texnologiyalarni kompleks tarzda qo'llash orqali talabalar bilimining mustahkamlanishi, tanqidiy va kreativ fikrlash qobiliyatlarining rivojlanishini ta'kidlaydilar. Boshqa tomondan, Marit Ulvik va Hanne Riese (2016) action researchning uzoq muddatli ijtimoiy va professional ta'sirini tahlil qilgan holda, bu yondashuvning hamma kontekstlarda samarali bo'lishi shart emasligini qayd etadilar^[8]. Ularning bahs-munozarasiga ko'ra, pedagogik jarayonda action researchning muvaffaqiyati talabalar motivatsiyasi, o'qituvchi tajribasi va pedagogik muhitning mosligi kabi ko'plab shart-sharoitlarga bog'liq. Shu nuqtai nazardan, Ulvik va Riese talabalar tadqiqotchilik kompetensiyalarini rivojlantirishda action research metodini qo'llashda ehtiyotkorlik va doimiy monitoring zarurligini ta'kidlaydilar^[9]. Bu ikki qarash orasidagi ilmiy diskurs pedagogik transformatsiya jarayonida metodologik yondashuvlarni diversifikatsiya qilishga imkon beradi.

Tuchyna va Kamynin pedagogik texnologiyalarning aksariyat ta'lim muassasalarida qo'llanilishini va talabalar bilimni mustahkamlashni ustun qo'ysa, Ulvik va Riese metodlarning samaradorligini kontekstual sharoit

bilan bog'lab, pedagogik innovatsiyalarni individual va institut darajasida moslashtirish zarurligini ta'kidlaydilar^[10]. Shuningdek, bu munozaralar pedagogik amaliyotga bir qator tavsiyalarni beradi: talabalarni tadqiqotchilik faoliyatiga jalb qilishda metodlarni kontekstual moslashtirish, digital va interfaol pedagogik texnologiyalarni kompleks qo'llash va natijalarni muntazam baholab, ularning professional rivojlanishiga yo'naltirish. Shu bilan birga, ikki tomonlama yondashuv pedagogik ta'limda nazariy bilimlar va amaliy ko'nikmalarni integratsiya qilishning zaruriyatini ko'rsatadi, bu esa ta'lim transformatsiyasini samarali amalga oshirish va talabalar tadqiqotchilik kompetensiyalarini barqaror rivojlantirish imkonini yaratadi. Umuman olganda, Tuchyna & Kamynin va Ulvik & Riese ning fikr va mulohazalari pedagogik ta'lim transformatsiyasida talabalar tadqiqotchilik kompetensiyalarini shakllantirishning murakkabligini, shu bilan birga metodologik yondashuvlarning kontekstual diversifikatsiyasiga ehtiyoj borligini ilmiy jihatdan isbotlaydi.

XULOSA

Pedagogik ta'lim transformatsiyasi doirasida talabalar tadqiqotchilik kompetensiyalarini rivojlantirish jarayoni ilmiy va amaliy jihatdan yuqori ahamiyatga ega ekanligi tadqiqot natijalari bilan tasdiqlandi. Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, action research, interfaol pedagogik yondashuvlar va raqamli texnologiyalarni integratsiyalash orqali talabalar mustaqil ilmiy faoliyatga faol jalb qilinadi, ularning tanqidiy fikrlash, muammolarni tahlil qilish, ilmiy natijalarni taqdim etish va refleksiya qilish qobiliyatlari sezilarli darajada oshadi. Adabiyotlar tahlili Nataliia Tuchyna va Ihor Kamynin hamda Marit Ulvik va Hanne Riese yondashuvlari pedagogik transformatsiyada tadqiqotchilik kompetensiyalarini rivojlantirishning nazariy va metodologik asoslarini ko'rsatdi. Shu orqali action research va interfaol pedagogik texnologiyalarni qo'llashning samaradorligi, ularning kontekstual mosligi va talabalar motivatsiyasi bilan bog'liqligi aniqlandi. Metodologik jihatdan eksperimental metodlar va interfaol yondashuvlarning uyg'unligi tadqiqot natijalarini ilmiy asosda tasdiqladi. Bu esa pedagogik ta'limni modernizatsiya qilish, ta'lim sifatini oshirish va talabalarni mustaqil ilmiy faoliyatga tayyorlash imkonini beradi.

Natijalar pedagogik amaliyot uchun muhim tavsiyalarni taqdim etadi: ta'lim dasturlarini modernizatsiya qilish, talabalarni tadqiqotchilik faoliyatiga jalb qilish uchun raqamli va interfaol texnologiyalarni qo'llash, action research jarayonini kontekstual moslashtirish va natijalarni muntazam baholab borish. Shu bilan birga, pedagogik transformatsiya jarayonida talabalar tadqiqotchilik kompetensiyalarini rivojlantirishning murakkabligi hamda metodologik yondashuvlarning diversifikatsiya qilinishi zarurligi ilmiy jihatdan tasdiqlandi. Natijada, pedagogik ta'limning innovatsion shakllari nafaqat ta'lim sifatini oshirish, balki talabalarni professional va ilmiy faoliyatga tayyorlashda samarali vosita sifatida xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Haytbaeva S. Talabalarda tadqiqotchilik ko'nikmalarini rivojlantirishda innovatsion texnologiyalarning o'рни // Nordic Press. – 2024. – T. 3. – № 0003.
2. Shohbozbek E. va boshq. Bo'lajak pedagoglarning tadqiqotchilik madaniyatini shakllantirishning konseptual asoslari // Global Science Review. – 2025. – T. 1. – № 1. – S. 328–338.
3. Kenjaboyev A., Kenjaboyeva D. Pedagogik deontologiya va kompetentlik. Termiz: Surxon-nashr nashrmatbaa, 2022.
4. Ruzieva Z., Norboeva S. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida loyihaviy tadqiqotchilik ko'nikmalarini rivojlantirish // Problems and Solutions of Scientific and Innovative Research. – 2025. – T. 2. – № 5. – S. 197–204.
5. Shohbozbek E. Pedagogika psixologiya: bolalarning kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirishning nazariy asoslari // Global Science Review. – 2025. – T. 4. – № 5. – S. 430–439.
6. Xoliqov I. Pedagogik mahorat: Harbiy ta'lim yo'nalishi talabalarida pedagogik kompetensiyani takomillashtirishga zamonaviy yondashuvlar // Buxoro davlat pedagogika instituti jurnali. – 2022. – T. 2. – № 2.
7. Abdurazakova Z. Ta'lim transformatsiyasi jarayonida talabalarda tadqiqotchilik kompetensiyalarini rivojlantirish // Universal xalqaro ilmiy jurnal. – 2025. – T. 2. – № 4.2. – S. 277–279.
8. Lola Z., Shohbozbek E. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar orqali uzluksiz ta'limni rivojlantirish // Global Science Review. – 2025. – T. 4. – № 3. – S. 328–335.
9. Matkarimov J., Xakimova O., Imomaliyeva R. Ilmiy tadqiqotchilik kompetensiyalarini rivojlantirishga sun'iy intellekt imkoniyatlarini integratsiya qilish // Universal xalqaro ilmiy jurnal. – 2025. – T. 2. – № 4. – S. 232–235.
10. Shohbozbek E. Pedagogik metodologiya: uzluksiz ta'lim tizimida maktabgacha ta'limning yoshlar ma'naviyatiga ta'siri // Global Science Review. – 2025. – T. 4. – № 5. – S. 774–782.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
  - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
  - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
  - 13.00.03 Maxsus pedagogika
  - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
  - 13.00.07 Ta'limda menejment
  - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
  - 07.00.00 Tarix fanlari
  - 19.00.00 Psixologiya fanlari
  - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
  - 02.00.00 Kimyo fanlari
  - 03.00.00 Biologiya fanlari
  - 09.00.00 Falsafa fanlari
  - 10.00.00 Filologiya fanlari
  - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №12

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.